

Polecenia podsumowujące

1. Wytłumacz, w jaki sposób XVII-wieczne wojny przyczyniły się do kryzysu Rzeczypospolitej.
2. Wymień przejawy kryzysu politycznego Rzeczypospolitej w XVII w.
3. Wyjaśnij, czym był rokosz Lubomirskiego.
4. Podaj przyczyny niepowodzenia Jana Kazimierza w przeprowadzeniu reform.

Skutki wojen toczonych przez Rzeczypospolitą w XVII w.

Straty ludnościowe

- spadek liczby ludności w wyniku wojen, klęsk elementarnych i migracji

Straty materialne

- utrata dóbr kultury skradzionych przez Szwedów
- zniszczenie zabudowy miast (najbardziej na Mazowszu, w tym Warszawy) i olbrzymie straty finansowe

Straty terytorialne

- zmniejszenie powierzchni o ok. 990 tys. km² na początku XVII w. do ok. 700 tys. km² pod koniec stulecia

Zniszczenie kraju i załamanie gospodarcze

- zniszczenie i nieobsiewanie pól prowadzące do zmniejszenia areалу uprawnego i produkcji zbożowej
- zmniejszenie hodowli bydła oraz produkcji rzemieślniczej
- upadek handlu
- spadek wydobycia kruszców

Kryzys monetarny

- bicie niepełnowartościowej monety
- utrata części dochodów budżetu

Kryzys kultury szlacheckiej

- zmniejszenie się liczby szkół oraz osób umiejących czytać i pisać
- spadek jakości wykształcenia szlachty
- wzrost niechęci do obcych, zwłaszcza innowierców

Kryzys funkcjonowania sejmów

- obniżenie się kultury politycznej szlachty, zwłaszcza magnatów
- korumpowanie średniej i drobnej szlachty przez magnatów
- zrywanie sejmów przez magnackich klientów oraz obstrukcja sejmowa

Anarchizacja życia politycznego

1652 – pierwsze zerwanie sejmu przez zastosowanie *liberum veto*.

Wykorzystywanie klientów przez magnatów do zrywania sejmów walnych.

Początki paraliżu pracy sejmów, a w konsekwencji – złego funkcjonowania państwa.

Projekty reform Jana Kazimierza Wazy

Ograniczenie *liberum veto*.

Powołanie stałej rady przy królu.

Wprowadzenie elekcji *vivente rege*.

Nałożenie nowych podatków.

Rokosz Lubomirskiego

Powstanie antykrólewskiej opozycji pod przewodnictwem Jerzego Sebastiana Lubomirskiego.

Fiasko rozmów króla z opozycją, skazanie Lubomirskiego na infamię, karę śmierci i konfiskatę dóbr.

1665 – zerwanie sejmu, doprowadzenie do zawiązania konfederacji przeciwko królowi (rokoszu) i formowanie przez Lubomirskiego armii.

1665–1666 – rokosz Lubomirskiego (wojna domowa).

1666 – przegrana wojsk królewskich w bitwie pod Mątłami.

Odstąpienie króla od planów reform i ukorzenie się Lubomirskiego.

1668 – abdykacja króla Jana Kazimierza Wazy.

Polecane publikacje

J. Dziegielewski, *O tolerancję dla zdominowanych. Polityka wyznaniowa Rzeczypospolitej w latach panowania Władysława IV*, Warszawa: PWN, 1986.

S. Płaza, *Rokosz Lubomirskiego*, Warszawa: KAW, 1996.

Z. Wójcik, *Jan Kazimierz Waza*, Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 2004.

